

Asztalos Anikó

A tanórai beszédfejlesztést támogató óratervezési stratégiák

I. Óraterv

Az I. kooperatív óra terve

A műveltségi terület/kompetenciaterület neve: magyar nyelv és irodalom

Az évfolyam: 8. évfolyam

Az óra címe: A szóbeli kommunikáció fejlesztése 1.

Az óra célja és feladata: A rögtönzött és részben tervezett beszéd fejlesztése. A hangzó nyelv zenei eszközeinek megismerése, alkalmazásuk gyakorlása

Az óra fő didaktikai feladata: ismeretbővítés, kompetenciafejlesztés

Előzetes ismeretek: a beszéd nem nyelvi jelei

Tantárgyi kapcsolatok: média

Idő: perc	Tanári tevékenységek	Tanulói tevékenységek	Tanári instrukciók	Didaktikai feladat	Munkaforma	Módszerek	Eszközök
0–7.	Két gyereket felszólít név szerint. Egy másik diák felírja a táblára a megfigyelendő szempontokat: hangerő, szünet, tempó. (Melléklet: I/1. táblakép)	Két diák egy percig a telefonálási szokásairól beszél.	Egy percünk a tiétek: Beszéljetek a telefonálási szokásaitokról összefüggően egy-egy percig! Összehasonlítás: Hasonlítsátok össze a két beszédet abból a szempontból, milyen hangon, hogyan beszéltek az előadók! Segítségül gyűjtsük össze, hogy milyen zenei eszközeit ismeritek a beszédnek! (I/1. melléklet)	ráhangolás, az ismeretbővítéshez az előzetes ismeretek felelevenítése, a spontán beszéd fejlesztése	egyéni szóbeli frontális írásbeli és szóbeli	tanulói szabad kiselőadás: Egy percünk a tiétek megbeszélés	tábla, kréta

Idő: perc	Tanári tevékenységek	Tanulói tevékenységek	Tanári instrukciók	Didaktikai feladat	Munkaforma	Módszerek	Eszközök
8–25.	A tanár, ha szükséges, segíti a csoportok munkáját.	A diákok csoportokat alkotnak a számok segítségével, és egymást tanítva, közösen feldolgozzák a kiosztott szövegrészeket. (I/2. melléklet) A további hangzó eszközök is felkerülnek a fűrtábrába. (hanglejtés, hangsúly) (I/3. melléklet)	Mozaikmódszer: Alkossatok 4-5 fős csoportokat a számok segítségével! Húzzon mindenki egy-egy hangzó eszközt! Olvassátok el magatokban a szöveget! Tanítsatok meg egymásnak a kiosztott fogalmakat egy-egy percben! (hangerő, hangsúly, hanglejtés, beszédszünet, beszédtempó) A beszédszünetet húzó diák a feladatfelelős. Ő figyel az idő betartására. A feladat után: Minden csoportból mondjatok egy-egy jellemzőt a megismert zenei eszközökről!	ismeretbővítés, az új fogalmak megismerése, értelmezése, a részben tervezett beszéd fejlesztése	szóbeli csoportmunka szóbeli frontális munka	kooperatív tanulás: Mozaikmódszer megbeszélés	másolt szövegek
26–32.	A tanár kijelöli a hírolvasót.	Egy diák hírolvasó szerepben kiül az osztály elé, és felolvas egy szöveget. (I/4. melléklet) A többiek megfigyelik a hangzó nyelv jellemzőit, és egymást felszólítva jellemzik a felolvasást.	Hírolvasás: Ti vagytok a hírolvasók képzési felelősei. Értékeljétek 2-3 mondatban, a táblán szereplő szempontok alapján, hogyan olvasott fel a hírolvasó! Szólítsátok egymást láncszerűen!	az új ismeretek alkalmazása	egyéni szóbeli feladat frontális munka	felolvasás megbeszélés	a felolvasás szövege (I/4. melléklet)

Idő: perc	Tanári tevékenységek	Tanulói tevékenységek	Tanári instrukciók	Didaktikai feladat	Munkaforma	Módszerek	Eszközök
33–41.	A tanár kiosztja a szituációkat. (I/5. melléklet)	A diákok eljátszák a szituációt (udvarias vásárló, udvariatlan eladó, udvariatlan vásárló, udvarias eladó).	Szituációkártyák: Játsszátok el felkészülés nélkül a szituációkártyákon lévő helyzeteket! A többiek figyeljék meg a hangzó nyelv jellemzőit a táblán lévő szempontok szerint! Találjátok ki, hogy milyen utasítás olvasható a szerepkártyákon! Indokoljátok is meg a véleményeteket!	az új ismeretek alkalmazásának gyakorlása	páros szóbeli feladat frontális munka	szituációs játék megbeszélés	szerep- kártyák
42–44.		A diákok állításokat fogalmaznak meg az órán tanultakról.	Állítások megfogalmazása a tanultakról: Fogalmazzatok meg igaz állításokat arról, hogy mit tanultatok a mai órán!	összefoglalás	szóbeli frontális	megbeszélés	
44–45.	A tanár felírja röviden a táblára a házi feladatot.	A diákok felírják a házi feladatot.	Minibeszéd írása: Házi feladat a következő órára: Írjatok minél viccesebb minibeszédet! Téma: A telefon hatása az életünkre. A következő óra elején ezt a beszédet szabadon (jegyzet nélkül) mondjátok el!	a házi feladat kijelölése	frontális	megbeszélés	tábla

Az I. óraterv mellékletei

I/1. melléklet

I/1. táblakép

(Ha ismerik a diákok a többi eszköz nevét is, akkor a többi is felkerül a táblára. Például hangsúly, hanglejtés stb.)

I/2. melléklet

I/1. szöveg

A hangerő

A beszéd hangosságát a beszélők különféle módokon tudják változtatni. A nyelvi és társadalmi környezet meghatározza azt a hangerőt, amelyen egy beszélőnek az adott helyzetben „illik” beszélnie. A hangerőt biológiai tényezők szabályozzák, például: a légzés, a hangszalagműködés, az izomfeszülés. A beszélők megtanulják kontrollálni, célzottan használni saját hangerejüket. A hangerő elsősorban egyén- és környezetfüggő. Az ijedtség, félelem, méreg, düh, felháborodás nagyon sok kultúrában jár együtt a megnövekedett hangerővel; bár sajátos egyéni különbségek is tapasztalhatók ezek kifejezésében. A kedvességet, finomságot vagy bánatot, szomorúságot, melankóliát közvetítő közlések a legtöbb kultúrában a halk hangerővel valósulnak meg.

(Gósy Mária 2004. *Fonetika*. Osiris Kiadó. Budapest. 215.)

I/2. szöveg

A hangsúly

A hangsúlyozás a beszédben a kiemelés legtermészetesebb módja. A hangsúly bizonyos szótagokra eső hangerőtöbbletet jelenti, azaz egy-egy szótagnak a környezetéhez képest nagyobb hangerővel történő kiejtését. Így azok a szótagok, melyeket nagyobb hangerővel ejtünk, hangsúlyosak. A többi szótag, melyeket átlagos erővel mondunk, hangsúlytalan. Megkülönböztetünk szó-, szakasz- és mondahangsúlyt. Nyelvünkben bármely szó lehet hangsúlyos és hangsúlytalan. Ez a beszélő szándékától függ, attól, hogy mit akar kiemelni, hangsúlyozni. Ügyelnünk kell arra, hogy a magyar nyelvben a kiemelt szónak általában az első szótagja a főhangsúlyos (pl. kiejtés).

Többnyire hangsúlytalanok a névelők, a névutók, a kötőszók, a személynevek előtt álló címek, rangok (pl. ifjabb Tóth János).

(Antalné Szabó Ágnes – Raátz Judit 2011. *Magyar nyelv és kommunikáció.*

Tankönyv a 7. évfolyam számára. Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó. Budapest. 24.)

I/3. szöveg

A hanglejtés

Az egyén alaphangjának, hangmagasságának beszéd közbeni változását, a beszéd dallamát hanglejtésnek, idegen szóval intonációnak nevezzük. A hanglejtés több tényezőt tartalmaz: ezek a hangfekvés, a hangköz és a hangmenet. A hangfekvés általában egyéntől függ. Beszélhetünk magas, közepes és mély hangfekvésről. A férfiak többnyire mélyebb, a nők és a gyerekek magasabb hangfekvésben beszélnek. A hangköz szorosan összefügg a hangfekvéssel. A hangközt leginkább az érzelmeink befolyásolják. A vidám ember nagyobb hangközökkel, míg a szomorú kisebb hangközökkel beszél. A hangmenet vagy dallamvonal nyelvenként különböző. A magyar nyelvben háromféle lehet: lebegő, ereszkedő vagy emelkedő.

(Antalné Szabó Ágnes – Raátz Judit 2011. *Magyar nyelv és kommunikáció.*

Tankönyv a 9–10. évfolyam számára. Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó. Budapest. 168.)

I/4. szöveg

A beszéd szünet

A beszéd nemcsak hangsorokból, hanem szünetekből is áll. Beszéd közben többféle szünetet alkalmazunk, ezeknek mind más-más a szerepük. A beszéd szünet tagolja a beszédet, elválasztja azt, ami nem tartozik egybe, illetve összetartja az egybetartozó részeket. A szünettel való tagolás nem mindig esik egybe az írásjelekkel való tagolással. Nem minden vesszőnél tartunk szünetet, de néha ott állunk meg, ahol semmiféle írásjel sincs. Általában a mondatok, a bekezdések végén tartunk nagyobb szünetet (jele: II) Kisebb szünetet a hosszabb mondat összetartozó szakaszai közt tartunk (jele: I), legfőképp a hangsúlyos mondatrész előtt. Pl.: A magyar kiejtést is tanulni kell, még a született magyarnak is. II Ha nem csiszolja, újítja folytonosan, berozsdásodik. Elég kisebb szünetet tartanunk az értelmileg szorosan kapcsolódó rövid mondatok között i. Pl.: Óriási út az. II Tízezerrel több mérföld áll ellőtted.

(Antalné Szabó Ágnes – Raácz Judit 2011. *Magyar nyelv és kommunikáció. Tankönyv a 7. évfolyam számára.* Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó. Budapest. 26.)

I/5. szöveg

A beszédtempó

Beszédünk gyorsasága függ a nyelvtől, a beszédhelyzettől, a témától, a beszélő egyéniségétől és érzelmi állapotától. A beszédtempónak fontos szerepe van a szövegek megértésben. Aki nagyon gyorsan beszél, azaz hadar, azt sokkal nehezebb megérteni, mint azt, aki megfelelő beszédtempóban közli mondandóját. Egy szövegen belül sem egyforma végig a beszéd sebessége. A fő mondanivalót általában lassabban, míg a kevésbé fontosat, a lényegtelenebbet gyorsabban mondjuk el. A szünet előtt és a kevés szótagból álló szavaknál lassítjuk a tempót. Beszéd közben mindig figyelj a megfelelő tempóra!

(Antalné Szabó Ágnes – Raácz Judit 2011. *Magyar nyelv és kommunikáció. Tankönyv a 7. évfolyam számára.* Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó. Budapest. 27.)

I/3. melléklet

I/4. melléklet

Jó napot kívánok! Önök a Humán Gimi napi összefoglalóját hallják.

Legfrissebb hírünk: Még az Apple-t is meglepte, hogy a fogyasztók 92 iPhone 6-os készüléket rendelnek másodpercenként.

Elképesztő előrendelési rekordot hozott az iPhone 6 első hat órája Kínában. Bár közvetlenül csak október 10-től lehet megrendelni az új iPhone-okat Kínában, a három nagy kínai mobilszolgáltatónál már tegnapról előrendelhetők a telefonok. A lehetőség elképesztő rekordot hozott: az első hat órában már több mint kétmillió készüléket rendeltek, azaz percenként több mint 5500 darabot. Ez döbbenetes szám, persze azt sem szabad elfelejteni, hogy Kína a maga 1,2 milliárd mobil-előfizetőjével a világ legnagyobb mobilpiaca. Ezzel együtt sem könnyű az Apple dolga, hiszen olyan helyi konkurensekkel kell szembenéznie, mint a Huawei vagy a Lenovo, és persze azon a piacon is ott van a nagy ellenfél, a Samsung. Mindeközben Magyarországon tavaly év végén 6,8 millió hagyományos mobiltelefon és 2,4 millió okostelefon volt használatban a Jelentés az internetgazdaságról című felmérés szerint. Az okostelefont használók több mint 60 százaléka szokott internetezni a telefonján, vagyis a tulajdonosok mintegy harmada egyelőre nem él készüléke egyik legfontosabb képességével. Ugyanakkor az iskolázott, fővárosi, fiatal férfiak mintegy 70 százaléka mobilnetezik. Emailt a felhasználók 53 százaléka olvas az okostelefonján. A legaktívabbak a budapestiek, 72 százalékuk levelezik a készüléken. A közösségi oldalak látogatása majdnem olyan népszerű, mint az emaillezés, ezeket az okostelefon-felhasználók 45 százaléka keresi fel rendszeresen a telefonján. A községekben, falvakban élők közül többen látogatják készülékükön a közösségi oldalakat, mint ahányan emailt használnak. (1)

Ti hány órát szoktatok naponta eltölteni az okostelefonotokkal? Ennek kiderítésére a 8. b osztály egy kérdőív kitöltését kéri a gimnázium diákjaitól. Kérjük, hogy töltsétek ki a 8. b osztály online kérdőívét. Akár a mobiltelefonotokról. Köszönjük szépen. (1)

1/5. melléklet

1. szituáció: Egy türelmetlen vásárló vagy egy mobiltelefonokkal foglalkozó szaküzletben.

Gyorsan beszaladsz egy szaküzletbe, és nagyon sietsz, mert minél előbb meg akarod venni az Iphone 6-ot. (Érzékeltesd a helyzetet a hangzó beszéd eszközeivel is: gyors beszédtempó, nagyobb hangerő, kevés beszédszünet stb.)

1. szituáció: Egy türelmes eladó vagy egy mobiltelefonokkal foglalkozó szaküzletben.

Ráérsz, mert csak egy vásárló van a szaküzletben, ahol dolgozol, és a bolt egész nap nyitva tart. (Érzékeltesd a helyzetet a hangzó beszéd eszközeivel: lassú beszédtempó, halkabb hangerő, sok beszédszünet stb.)

2. szituáció: Egy türelmes vásárló vagy egy mobiltelefonokkal foglalkozó szaküzletben.

Egy szaküzletben meg akarod venni az Iphone 6-ot. Minden érdekel a telefonnal kapcsolatban, ezért sokat kérdezel. (Érzékeltesd a helyzetet a hangzó nyelv eszközeivel is: lassú beszédtempó, halkabb hangerő, sok beszédszünet stb.)

2. szituáció: Egy türelmetlen eladó vagy egy mobiltelefonokkal foglalkozó szaküzletben.

Nagyon sietsz, mert sok vásárló van a szaküzletben, és mindenkinek segíteni akarsz. (Érzékeltesd a helyzetet a hangzó nyelv eszközeivel is: gyors beszédtempó, nagyobb hangerő, kevés beszédszünet stb.)

II. Óraterv

A II. kooperatív óra terve

A műveltségi terület/kompetenciaterület neve: magyar nyelv és irodalom

Az évfolyam: 8. évfolyam

Az óra címe: A szóbeli kommunikáció fejlesztése 2.

Az óra célja és feladata: A hangzó nyelvről tanultak ismétlése, a hangzó beszéd eszközei alkalmazásának gyakorlása. A hozzászólás és a felszólalás beszédműfajának megismerése és alkotása. A rögtönzött és a részben tervezett beszéd fejlesztése

Az óra fő didaktikai feladata: ismeretbővítés, kompetenciafejlesztés

Előzetes ismeretek: a beszéd nem nyelvi jelei

Tantárgyi kapcsolatok: média

Idő: perc	Tanári tevékenységek	Tanulói tevékenységek	Tanári instrukciók	Didaktikai feladat	Munkaforma	Módszerek	Eszközök
0–5.	A tanár két csoportra osztja az osztályt, a csoportok kérdezik egymást.	A diákok egymást kérdezik az előző óra anyagával kapcsolatosan.	Tanulói kérdés, tanulói válasz: Idézzük fel, amit a múlt órán tanultunk! Tegyetek fel egymásnak kérdéseket az előző óra anyagával kapcsolatban! A füzetet és a fénymásolatot használhatjátok.	ráhangolás, az előzetes ismeretek felelevenítése	szóbeli és írásbeli szóbeli frontális padsormunka	tanulói kérdés, tanulói válaszadás megbeszélés	tábla, kréta

Idő: perc	Tanári tevékenységek	Tanulói tevékenységek	Tanári instrukciók	Didaktikai feladat	Munkaforma	Módszerek	Eszközök
5–18.	A tanár név szerint felszólít három diákot, és megkéri őket, hogy adják elő a minibeszédüket.	A diákok a házi feladatként megírt szövegüket előadják. A többiek az előzői órai szempontok szerint figyelik.	Tanulói kiselőadás: Adjátok elő az előző órán házi feladatként kiadott minibeszédet! Dicséret és tanács megfogalmazása: A többiek dicsérjenek és adjanak tanácsokat az előző órán figyelt szempontok alapján (hangerő, hangsúly, hanglejtés, beszédsszünet, beszédtempó) az előadónak! Miben volt más a kiselőadás az előző órán elhangzott hírolvasónk felolvasásától?	a házi feladat ellenőrzése a tanulói részben tervezett beszéd fejlesztése	szóbeli csoportmunka szóbeli frontális munka	tanulói kiselőadás megbeszélés dicséret és tanács megfogalmazása	az előzetesen elkészített házi feladat
18–25.	A tanár kijelöl egy diákot, aki felolvassa a szöveget. A tanár egy tanulót játékmesternek nevez ki. Két kört játszanak. A második körben csak akkor segít a tanár, ha szükséges.	Egy diák felolvassa a szöveget. A játékmester felolvassa a mondatot, amelyet aláhúzott, és a többiek is felszólítja, akik ugyanezt húzták alá.	Az utolsó szó jogán: Olvassátok el a szöveget, és húzzátok alá benne azt a mondatot, amely tartalmával kapcsolatban van véleményetek! Csak egy mondatot húzzatok alá! Olvasd fel azt a mondatot, amelyet aláhúztál! (Kérdezd meg, ki húzta még alá! Szólítsd fel őket, hogy mondják el a véleményüket!) Az utolsó szó jogán foglald össze az elhangzottakat, és mondd el a saját véleményed!	A részben tervezett beszéd fejlesztése	egyéni néma olvasás, egyéni hangos olvasás	Az utolsó szó jogán tanulói hozzászólások megbeszélés	tábla, kréta, fénymásolat
25–32.	A tanár felírja a táblára a hozzászólások céljait. (II/2. melléklet)	A diákok a füzetbe írnak.	Megbeszélés a hozzászólások céljairól: Gyűjtsük össze, hogy milyen céllal szövegeket hozza a szöveg tartalmához!	ismeretbővítés	szóbeli és írásbeli feladat	megbeszélés	tábla, kréta, füzet

Idő: perc	Tanári tevékenységek	Tanulói tevékenységek	Tanári instrukciók	Didaktikai feladat	Munkaforma	Módszerek	Eszközök
32–41.	A tanár kiválaszt egy diákot, aki hangosan felolvas egy szöveget. A tanár kiválaszt két embert, és nekik egy-egy témát ad, amellyel kapcsolatosan 7 perc felkészülés után elmondják a véleményüket.	Egy diák felolvas egy szöveget.	Olvassátok el az alábbi szöveget! (II/3. melléklet) Mondd el az alábbi témáról a véleményed! (II/5. melléklet) Tanulói hozzászólások: Szóljatok hozzá a szöveghez a kiosztott kártyák alapján! (II/4. melléklet)	néma és hangos olvasás a részben tervezett beszéd fejlesztése	frontális munka, írásbeli és szóbeli feladat szóbeli és írásbeli feladat	tanulói felszólalás tanulói hozzászólás	
42–44.			Összehasonlítás: Hasonlítsátok össze, hogy mi volt a különbség a két beszéd, a két felszólalás és a szöveghez kapcsolódó hozzászólások között!	ismeretbővítés, a spontán beszéd fejlesztése, a házi feladat előkészítése	frontális írásbeli és szóbeli feladat	tanulói magyarázat	
44–45.			Házi feladat: Egészítsétek ki a táblázatot a felszólalással és a hozzászólással kapcsolatban! (II/6. melléklet) Fogalmazzatok egy-egy perces beszédet arról, hogyan szoktatok beszélni! Mi jellemzi a beszédeteket a tanult szempontok alapján? Készüljetek fel a beszéd szabad előadására!			a házi feladat kijelölése	

A II. óraterv mellékletei

II/1. melléklet

Minden nyilvános szereplés lámpalázzal jár; a kérdés csak az, hogy ki mennyire képes leküzdeni lelki görcsét.

A lámpaláz egyik oka az, hogy általában nem készülünk föl beszédek tartására. Úgy gondoljuk, hogy már megtanultunk beszélni, naponta gyakoroljuk is, tehát bizonyított tény: tudunk előadást tartani. Már eddig is tapasztalhattuk, hogy mennyi minden szükséges ahhoz, hogy valaki emberek előtt megszólaljon, és néhány értelmes mondatot mondjon: szókincs, stílus, fogalmazásképeség, rögtönzés stb. Kimondva vagy kimondatlanul mindenki érzi ezt, és éppen ezért fogja le a gátlás a mások előtt megszólaló embert. Tehát: meg kell tanulnunk előadni, azaz nyilvánosan beszélni.

Bizonyos fokig mindenki lámpalázos. Ha ez a feszültség nem hat bénítólag az előadóra, akkor még fokozhatja is a szónoklat erejét. Ha tudjuk, hogy sokan hallgatnak bennünket nyilvánosan, akkor a felelősség tudata fokozza a lámpalázát; és ez annál nagyobb, minél nagyobb a tét. Ha olyan beszédet mondunk, amely esetleg életünk további alakulását is befolyásolhatja, akkor a sikerélmény hajszolása nem előrelel, hanem hátravet; a túlzott akarattól megbénul minden alkotás lehetőség.

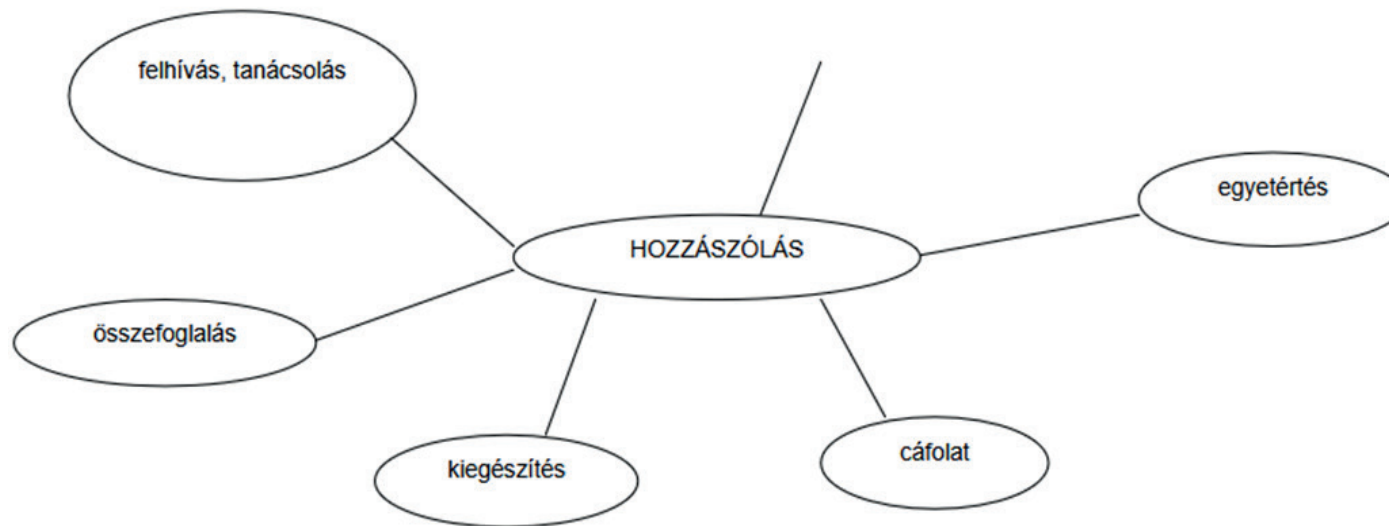
A sikertelenségtől való félelem a legerősebb fokozója a lámpaláznak. Ennek a leghatékonyabb ellenszere az alapos fölkészülés; a pontos anyaggyűjtéstől a leírt beszéd többszöri elmondásáig. Ne bízzunk magunkban úgy, hogy elodázzuk a tanulást, a gyakorlást! A megalkotott beszéd hangos elmondása ugyanolyan fontos a szónoknak, mint a muzsikusnak a gyakorlás vagy a sportolónak az edzés.

Tehát: alapos fölkészülés, pontosan fogalmazott beszédanyag, biztos tudás; ez a lámpaláz leküzdésének tárgyi alapja.

(Fischer Sándor 1975: *Retorika*. Kossuth Könyvkiadó. Budapest. 206.)

II/2. melléklet

Táblakép

II/3. melléklet

Hogyan hallgassunk másokat?

Beszélgetés közben hallgatni arany, mert a másikat jobban érdekli saját maga, mint mi. Annak örül a legjobban, ha rokonszenvvel hallgatjuk. Tehát ha meg akarunk nyerni valakit, minden figyelmünket neki szenteljük! Amikor aktív hallgatóvá válunk, bókolunk a másiknak anélkül, hogy szólnánk hozzá. [...]

Az aktív figyelés fenntartja a beszélgetést

Az aktív figyelés kitűnő módja annak, hogy beszélgetésre bátorítsunk másokat. Ha nem kritizáljuk a gondolataikat, érzéseiket, többet és mélyebben árulnak el magukról. De minél inkább a saját teljesítményünkre, saját aggodalmainkra figyelünk, annál kevésbé lesz sikeres a társalgás.

A másokra figyelés segít megoldani azt az ősrégi problémát is, hogy mit tegyünk, ha nincs mondanivalónk. Ha nem önmagunkra, hanem a másokra koncentrálunk, sokkal könnyebben jutnak eszünkbe olyan dolgok, amelyekről beszélgethetünk. S mivel figyelmesen hallgattuk partnerünket, ő is meg akar hallgatni bennünket. [...]

Ne járjunk túlzottan előtte a másiknak!

Beszélni kb. 125 szavas sebességgel szoktunk, figyelni viszont kb. 400 szavas iramban vagyunk képesek. Tehát háromszor olyan gyorsan figyelünk, mint ahogyan beszélünk. Megsértjük a partnerünket, ha gondolatban túlságosan előtte járunk, ha elkalandoznak a gondolataink, ha elkezdünk másra figyelni.

Tehát pontosan arra koncentráljunk, amit a másik mond!

(Allan Pease – Alan Garner 1991. *Szó – beszéd. A társalgás művészete*. Park Kiadó. Budapest. 49–61.)

II/4. melléklet

A kártyán lévő szempontok:

Adj tanácsot a témával kapcsolatban!

Fejezd ki az egyetértésedet a témával kapcsolatban!

Cáfold meg az elhangzottakat!

Egészítsd ki az elhangzottakat!

Más oldalról közelítsd meg a témát!

Foglald össze az elhangzottakat!

II/5. melléklet

1. téma: Hallgatni arany

2. téma: A fiatalok beszélgetési szokásai

II/6. melléklet

A diákok a szürke mezők nélkül kapják meg a táblázatot.

	HOZZÁSZÓLÁS	FELSZÓLALÁS
TÉMÁJA	a helyszínen fogalmazódik meg	előre felkészülhetünk rá
CÉLJA	egyetértés, cáfolat, kiegészítés, más oldalról megközelítés, felhívás, összegzés stb.	véleménykifejtés, állásfoglalás
HOSSZA	rövidebb	hosszabb
TERVEZETTSÉGE	rögtönzött (spontán)	előre megtervezett

III. Óraterv

A III. kooperatív óra terve

A műveltségi terület/kompetenciaterület neve: magyar nyelv és irodalom

Az évfolyam: 8. évfolyam

Az óra címe: A szóbeli kommunikáció fejlesztése 3.

Az óra célja és feladata: A hozzászólás, a felszólalás és az előadás beszédműfájának megismerése és alkotása. A spontán beszéd, a részben tervezett és a tervezett beszéd fejlesztése

Az óra fő didaktikai feladata: kompetenciafejlesztés, ismeretbővítés

Előzetes ismeretek: a beszéd nem nyelvi jelei

Tantárgyi kapcsolatok: média

Idő: perc	Tanári tevékenységek	Tanulói tevékenységek	Tanári instrukciók	Didaktikai feladat	Munkaforma	Módszerek	Eszközök
0–6.		A diákok kulcsszavakat írnak fel a tanultakkal kapcsolatosan.	Idézzük fel, amit az előző órákon tanultunk! Írjatok kulcsszavakat a táblára a tanultakkal kapcsolatosan!	ráhangolás, az előzetes ismeretek felelevenítése	szóbeli és írásbeli szóbeli frontális padsor-munka	tanulói ismételtes kulcsszavak alapján	tábla, kréta
6–14.		A diákok a hiányosan kapott táblázatot kiegészítik.	Hasonlítsátok össze a kiosztott táblázat alapján, hogy mi a különbség a felszólalás és a hozzászólás között! Nézzetek a táblázatra, és egy-egy percben foglaljátok össze, amit a hozzászólásról és a felszólalásról tanultunk!	a házi feladat ellenőrzése a részben tervezett beszéd fejlesztése	frontális írásbeli és szóbeli feladat szóbeli feladat, tanulói ismételtes	tanulói magyarázat	kiosztott táblázat

Idő: perc	Tanári tevékenységek	Tanulói tevékenységek	Tanári instrukciók	Didaktikai feladat	Munkaforma	Módszerek	Eszközök
14–38.	A tanár név szerint felszólít két diákot, és megkéri őket, hogy adják elő a minibeszédüket.	A diákok a házi feladatként megírt szövegüket előadják. A többiek az előzői órai szempontok szerint figyelik. A tanulók megindokolják, hogy a választott szempontot miért az adott helyre tették.	Adjátok elő az előző órán házi feladatként kiadott minibeszédet (Saját beszéd jellemzése)! A többiek figyeljék meg, hogy volt-e ilyen szempont benne! Találjátok ki, hogy a nálatok lévő szempont a kiselőadás felépítéséhez vagy az előadásmódhoz tartozik-e! Erre 30 másodpercet van. Páronként és padsoronként egy ember jöjjön a táblához, és ragassza fel a szempontot a megfelelő helyre! Tegyük rendet a táblán, nézzetek a táblára, minden a helyére került-e!	a házi feladat ellenőrzése ismeretbővítés, az ismeretek rendszerezése a spontán beszéd fejlesztése	szóbeli csoportmunka páros munka, tanulói feladatmegoldás	tanulói kiselőadás megbeszélés tanulói megfigyelés	az előzetesen elkészített házi feladat szempontok A/4-es lapon gyurma, tábla, kréta, A/4-es lap
38–44.	A tanár jelzi, hogy ki folytatja az összefoglalást.	A tanulók a táblai vázlat alapján fogalmazzák meg, hogyan kell összefüggő mondatokat.	Nézzetek a táblára, és közösen fogalmazzátok meg, hogyan kell előadást tartani! Letészem a ceruzám valakihez az asztalra, és az fogja folytatni. Kapcsolódjanak egymáshoz a mondatok!	a részben tervezett beszéd fejlesztése, összefoglalás	szóbeli feladat	szövegalkotás vázlat segítségével	
44–45.			Írjátok minél érdekesebb beszédkezdeteket!		a házi feladat kijelölése		

A III. óraterv mellékletei

III/1. melléklet

A diákok a szürke mezők nélkül kapják meg a táblázatot.

	HOZZÁSZÓLÁS	FELSZÓLALÁS
TÉMÁJA	a helyszínen fogalmazódik meg	előre felkészülhetünk rá
CÉLJA	egyetértés, cáfolat, kiegészítés, más oldalról megközelítés, felhívás, összegzés stb.	véleménykifejtés, állásfoglalás
HOSSZA	rövidebb	hosszabb
TERVEZETTSÉGE	rögtönzött (spontán)	előre megtervezett

III/2. melléklet

Megfigyelői szempontok

Bevezetés	Tárgyalás	Befejezés	Az előadásmód
– a figyelem felkeltése; – a téma megjelölése; – előzetes vázlat; – a témaválasztás indoklása.	– a témával kapcsolatos állítások; – a téma részletezése; – bizonyítás érvekkel; – bizonyítás példákkal; – cáfolat; – példák; – következtetések (a tárgyalás és a befejezés határa).	– összegzés; – érzelmi zárás (humoros, idézet); – a téma továbbgondolása.	– a kommunikáció nem nyelvi jeleinek használata; – a beszéd hangzó eszközeinek használata.

III/3. melléklet

Táblakép

AZ ELŐADÁS FELÉPÍTÉSE		AZ ELŐADÁSMÓD	
BEVEZETÉS	TÁRGYALÁS	BEFEJEZÉS	
a figyelem felkeltése	a témával kapcsolatos állítások	összegzés	a kommunikáció nem nyelvi jeleinek használata
a téma megjelölése	a téma részletezése	érzelmi zárás (humor, idézet)	a beszéd hangzó eszközeinek használata
előzetes vázlat	bizonyítás érvekkel	a téma továbbgondolása	
a témaválasztás indoklása	bizonyítás példákkal		
	cáfolat		
	példák		
	következtetés		